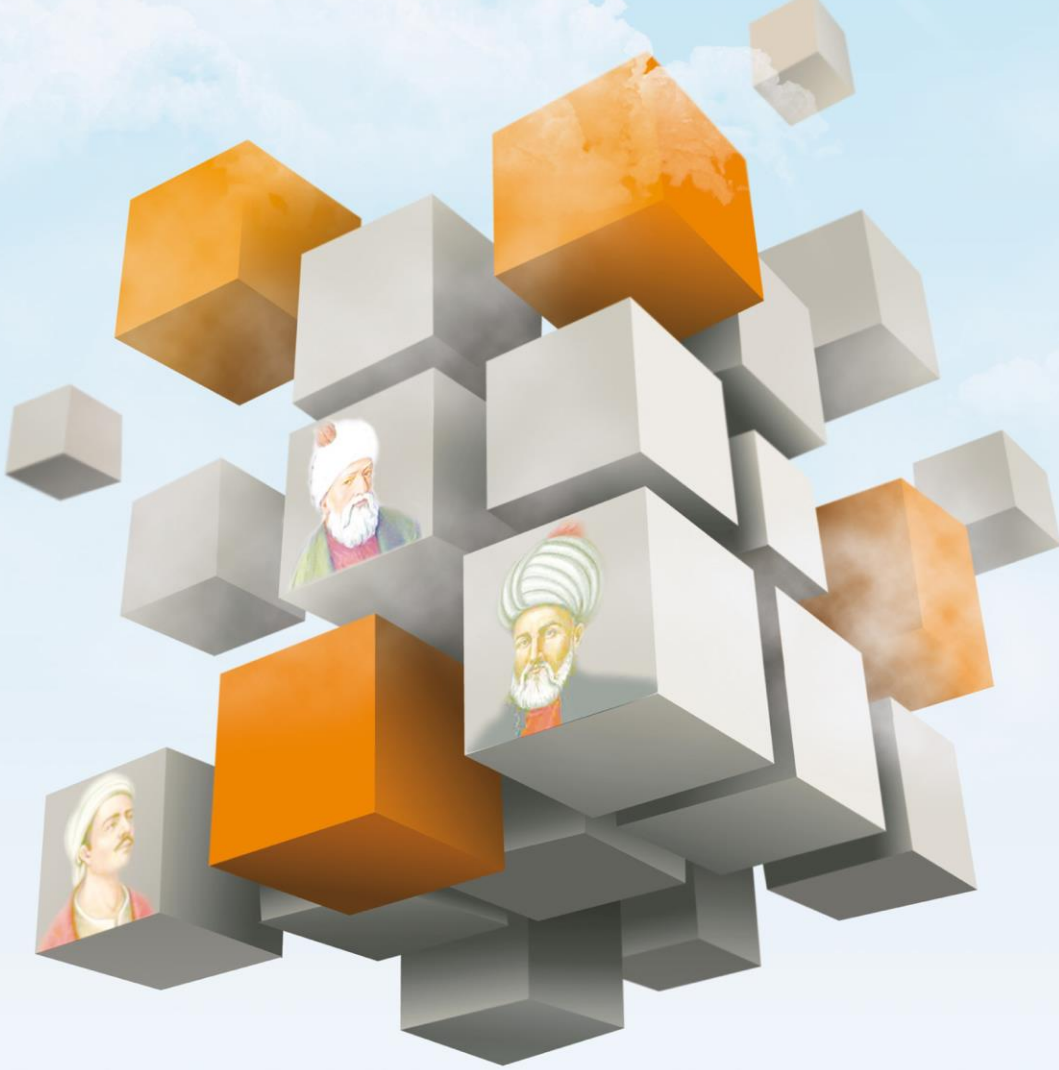

MEDENİYET İNŞASI TÜRKİYE VİZYONU

“Referans Değerler, Kurumlar ve Kişiler”

MEDENİYET İNŞASI TÜRKİYE VİZYONU ÇALIŞTAYI - 1 SONUÇ RAPORU (SON TASLAK)

www.tsv2023.org

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	1
Medeniyetin Tarifi ile İlgili Düşünceler	1
Kimlik Buhranı ve Medeniyet	4
Medeniyetin Dönüşümü	8
Siyaset.....	12
Ekonomi	13
Eğitim ve Kültür.....	14

Türkiye'nin Stratejik Vizyonu 2023 | Değerler İnşası

MEDENİYET İNŞASI TÜRKİYE VİZYONU ÇALIŞTAYI - 1

SONUÇ RAPORU (SON TASLAK)

Giriş

Türkiye'nin Stratejik Vizyonu 2023 Projesi'nin üçüncü aşaması olan "Değerler İnşası" sürecinde ilk Medeniyet İnşası Türkiye Vizyonu Çalıştayı, "Referans Değerler, Kurumlar ve Kişiler" teması ile 9 Eylül 2014 Salı günü İstanbul'da Ortaköy Princess Hotel'de gerçekleştirildi.

Çalıştay'a; TASAM Başkanı Süleyman Şensoy, Başkan Yardımcısı (E) Büyükelçi Murat Bilhan, Prof. Dr. Rahmi Karakuş, Prof. Dr. İbrahim S. Canbolat, Prof. Dr. Nurettin Öztürk, Prof. Dr. Ahmet Ulvi Türkbağ, Prof. Dr. Halil Zaim, Prof. Dr. Ayşe İlker, Prof. Dr. Bedri Gencer, Dr. Kemal Kaya, Prof. Dr. Adnan Ömerustaoğlu, Prof. Dr. Fethi Gedikli, Doç. Dr. Teyfur Erdoğan, Prof. Dr. Ergün Yıldırım, Prof. Dr. Necdet Tosun, Doç. Dr. Sedat Aybar, Yrd. Doç. Dr. Muharrem Hilmi Özev, Gazeteci-Yazar Yusuf Kaplan, Eğitimci-Sosyolog İsmail Öz, Prof. Dr. Ayşe Yücel Çetin, Prof. Dr. Alparslan Açıkgenç, Doç. Dr. Süleyman Doğan, Prof. Dr. Hayrani Altıntaş, Doç. Dr. Yusuf Adıgüzel, Prof. Dr. Tayfun Amman, Prof. Dr. İsmet Çetin ile Esnaf ve Sanatkârlar Derneği ESDER Başkanı Mahmut Çelikus ve TASAM Yönetim Kurulu Üyesi İhsan Toy katıldılar. **Etkinlik sırasında dile getirilen görüşlerin yoğun bir özeti bu raporda sunulmaktadır.**

Medeniyetin Tarifi ile İlgili Düşünceler

Medine (şehir) kavramından türemiş olan "Medeniyet" kavramı, şehri ön plana alır. Bedevi Arapların toplanması sonucu şehirlerin oluşması bağlamında bir arada yaşama kurallarına ve kültürüne bağlı olarak gelişmiş bir kavramdır. Medeniyet gibi yine Türkçe bir kavram olan **uygarlık** ise örneğin 8. ve 9. yüzyıllarda tarihte ilk kez kâğıt ve matbaa kullanarak bilginin daha yoğun ve sistemli bir şekilde üretilip dağıtılmasını sağlayan beşeri arka planı yansıtmaktadır.

“**Civilization**” ise günümüz Batı dünyasındaki kullanımıyla askerî disiplinden, katı kurallardan arınmışlığı esas almaktadır. Bu son kavram bu yönüyle biraz daha mahalli ve kısmidir. Modern hukuk, “aydınlanma” felsefesinin sonucudur. Avrupa da “aydınlanma” düşüncesi rasyonalizmi güçlendirmiş ve ardından modern hukuk oluşmuştur. Siyasi ve endüstriyel gelişmeler modern toplum yapısını etkileyen temel unsurlar olmuştur.

Avrupa’yı evrenselleştiren olgunun “**Aydınlanma**” olduğu kabul edilebilir. Doğu ve Batı ile eş zamanlı olarak etkileşim içerisinde bulunan **Türkiye için de bu üç anlayışın manalı bir terkinin, tarihsel birikim olarak mevcut olduğu söylenilebilir** Önemli olan, günümüzün hayat şartlarına ve varoluş icaplarına göre diğerlerinin yanında bu üç yaklaşımdan da daha verimli bir biçimde istifade etmektir.

Medeniyet, esasen varoluşumuzu sürekli kılan her şeydir. Siyaset bir üst otorite tarafından değer dağıtımı işidir. Değer dağıtımı evrensel bir bakış açısı ile sağlanmalı, Muhyiddin İbn El-Arabî tarafından dile getirilen ve Batı felsefesinde de “**var olanın var olma hakkını tanımak**” şeklinde tebarüz eden var olma hakkına saygı gösterilmelidir.

Medeniyet yeniden varoluş aracıdır. Kurumsallık ile pratiğe dönüşür. Yönetimde, davranışlarda ve ekonomide aşırılık yoktur. Denge hâkimdir. Medeniyet farklı kültür havzalarının etkileşimi sonucunda ortaya çıkar ve bu yönüyle dünyada bir bütündür.

Medeniyet temel ihtiyaçların temini için vazgeçilemez unsurlar bütünüdür. Dağınık kelimelerin manalı terkinin cümleyi oluşturması gibi, dağınık unsurların inanç, bilgi, davranış vb. birliği sayesinde uyumlu hale getirilmesi sonucunda medeniyet oluşur.

Türkiye Cumhuriyeti, Batı ve Doğu geleneği ile tarihî, kültürel ve siyasi etkileşim içerisinde doğmuş bir ülkedir. Edebiyat, hesap, tarih, coğrafya, din, felsefe gibi çok farklı ilim dallarında yetkinliğini ispat etmiş tarihî şahsiyetlerine bakıldığında, İslam dini dolayısıyla “medeniyet”, Orta Asya kökenleri dolayısıyla “uygarlık” ve Batı ile münasebetleri sebebiyle de “civilisation” kavramları ile doğrudan irtibat ve etkileşim halindedir.

Medeniyet insanın dünyadaki konumunu anlamlandırma ile ortaya çıkan varoluşsal bir durumdur. **Maddi ve manevi unsurları ile insanoğlu tarafından inşa edilen bir havuz olarak “medeniyet”** tekil bir kavramdır. Kültür, gelenekler, diller, örfler adetler, teknolojik gelişmeler çoğul olabilir. Bunların hepsinin biriktiği havuzun adı medeniyettir. Bu açıdan bakıldığında medeniyet tektir ve “medeniyetler çatışması” ya da “medeniyetler diyalogu” ifadeleri yanlıştır.

Özgün bir bakış açısıyla evrensel değerler üretip medeniyet havuzuna katkı sağlamaya devam etme zorunluluğu vardır. Örneğin Avrupa'nın geleceği ile ilgili olarak Türkiye merkezli düşünce üretimine ağırlık verilmelidir.

Türkiye'nin bu havuza katkısı nedir? 2023'te nerede olmalıyız? Bu açıdan bakıldığında geriye dönük başvurularla geleceğe dönük planlamalar yapılmalıdır. Örneğin son dönemde gündemi meşgul eden dinleme tartışmaları ile ilgili olarak, "teknoloji tüketen ülke" olmaktan kurtulup "teknoloji üreten ülke" olma zorunluluğu netlik kazanmıştır. Türkiye siyasi, askerî, ekonomik alanda bir "güç merkezi" olmaya taliptir. Talip olunan bu gücün ve refahın toplumsal olarak iyi yönetilmesi gerekmektedir. Zira "değerler inşası" olmadan elde edilen refah büyük ölçüde çürüme getirmekte ve ciddi riskler içermektedir.

İnanç, dünya (zaman ve mekan) algısı, ahlaki değerler ve bilgi; medeniyetin temelini oluşturan asıl unsurlardır. Bu bakımdan inanç, bilgi ve davranışlar iç içedir. Hz. Peygamber hiçbir zaman "ben bir medeniyet inşa edeceğim" dememiştir; sadece kendine gelen vahyi öncelikle kendisi yaşamış ve güzel örnek olmuştur. İnanç ve bilgi davranışlarda tezahür eder. Ahlsız insan inançlı olamadığı gibi gerçek âlim de olamaz. Hakiki âlim/bilim adamı dayatmacı değildir; bulunduğu hakikati yaşar. Bu itibarla bizim medeniyetimizde **değer** inşa edilemez; verili değerler yaşanır. Bize değerleri veren Allah'tır. Biz sadece değerleri ihya edebiliriz. Öte yandan diğer toplumların medeniyetlerinden belirli ilkeler çerçevesinde istifade edilmesi de gereklidir.

Medeniyet öncelikle **maddi ve manevi değerlerle var olur**. Bu değerler önce bir şehir içinde evrensel bir normla ifade edilir, yaşanır ve eşitlikçi katılım sağlanır. Medine'de köle ile efendi, yerli ile muhacir, kadın ile erkek, zengin ile fakir, adil anlayış çerçevesinde bir takım haklara sahip olmuşlar ve böylece kendilerini toplumun anlamlı bir parçası olarak hissetmişlerdir.

2023 vizyonu ile ilgili olarak denilebilir ki, Osmanlı'yı "Osmanlı" yapan temel dinamikler ve ilkeler mevcut şartlar muvacehesinde yeniden değerlendirilmelidir. Bu sürecin başarısı için "tarihî arka planı aşırı önemseme ve abartılı özgüvene bağlı aşırı iyimserlik" ve "uluslararası sistemin yapısal şartları içerisinde yapılabilecek fazlaca bir şey olmadığı düşüncesine dayanan aşırı kötümserlik" arasında bir orta yol bulunmalıdır.

Türkiye'nin uluslararası sistemin gidişatını çok iyi takip edip bölgedeki önceliklerini iyi sıralaması halinde "rol model" ya da "ilham kaynağı" olması mümkündür. Türkiye'deki çabalar doğru yönlendirildiği takdirde içeride ve dışarıda "medeniyet inşası"na büyük katkı potansiyeline sahiptir.

Kimlik Buhranı ve Medeniyet

Avrupa'nın din ile hesaplaşmasında yaşadığı gelgitler, modernleşme çabasındaki diğer toplumları da etkilemiştir. Oysa Batı dünyasının Kilise karşısında özgürlüğünü kazanmasının yolu "Haçlı Seferleri" sonucunda açılmıştır. Karl Marx'ın "din insanların kendi tasavvurlarının sonucudur" eleştirisi Avrupa'ya özgü sınırlı gözlemden elde edilen sonuçları genellemesiyle ortaya çıkmıştır. Günümüz Avrupa'sı bunun sonuçları ile başa çıkmaya çalışmaktadır.

Küreselleşme çağında en temel sorun "**yersizlik**" (entelektüel, kültürel, etik, politik ve dini bakımdan yalıtılmış bir havzaya sahip olamama, vatansızlık hâli ya da varlık içerisinde "zaman" ve "mekân" bakımından kendi konumunu belirleyememe, ontolojik boşluk), dolayısıyla nereye gideceğimizi bilememe sorunudur.

Adalet demokrasinin temelidir. Ne var ki "hız, haz ve ayartı"nın zirveye eriştiği günümüzde adalet ile birlikte demokrasi de erimektedir. "Bugün" burada değildir (insanlık ontolojik bakımdan geçmiş ve gelecek bilincini yitirmiştir). Çünkü biz "burada" değiliz (tüm süreçleriyle denetleyebildiğimiz bir coğrafyamız yok; dolayısıyla, durup düşünme ve ontolojik bakımdan sağlam bir noktaya basıp dış dünyayı değerlendirme imkânına sahip değiliz). Yarının "burada" olması için bizim "burada" olmamız gerekir.

İnsanlık tarihi son 3 yüz yıl kadar sürede "burada" (Orta Doğu'da, Osmanlı bakiyesi topraklarda, İslam dünyasında) yapılmıştır. "Şimdi" "burada" değil; ama küresel güçlerce "buradan" yapılmaktadır. Buradan çekilseler bunu yapabilirler mi? Hayır. Küresel politikalar açısından bakıldığında modern zihniyet başkalarıyla yaşama kültürü geliştirememiştir.

Şu an post-modern bir zihin ile düşünüyoruz ama modern kalıplarla hareket etmeyi sürdürüyoruz. "Öteki" asimile olmazsa elimine (yok) edilmeye çalışılmaktadır. Oysa tek bir "**zeitgeist**" (entelektüel, kültürel, etik, politik ve dinî atmosfer) felaket demektir. Mevcudu koruyacak ve kuşatacak, mevcut küresel medeniyetin eziciliğini ve yok ediciliğini etkisiz hâle getirecek bir yaklaşımla hareket edilmedikçe bu felaketin önlenmesi mümkün değildir.

"**Civilization**" kavramı anı donduran, tarihin sona erdiğini ileri sürebilen, tek boyutlu bir tasvir içerir. "**Medeniyet**" kavramı ise zaman ve mekânın, yatay ve dikey eksenlerin etkileşimi ile var olan/olabilecek bir süreçtir. Batı'da araçsal aklın yüceltilmesi ontolojik güvenlik eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Batı'yı bu çıkmaza sürükleyen sahip olduğu güçtür. Çünkü kişinin sahip olduğu şey kişiye sahip olur.

Bugün bir medeniyet sorunundan söz ediyoruz. Eğer bir sorun varsa, medeniyeti bu hale getiren, “var oluş gayesini unutmuş insan”dır. Dindar kesimler de bu yargıya dâhildir. İnsanın ülküsü, görevi, sorumluluğu yoksa insanımızın kendisi olmasından söz edemeyiz, özgün etik ve ahlaki anlayışımızı koruyamayız ve medeniyete dair meseleleri halletme imkânı bulamayız.

Bir diğer problem de kendini Batı medeniyet ve kültürünü “taşıyıcılık” göreviyle sorumlu gören aydınlardır. Bu durumda kendini halktan ayrı gören aydınlar halka örnek olamamaktadırlar. İnsanlar sokakta doğru insan göremezlerse doğru olamazlar.

Eğitim, öğretim, sivil toplum kuruluşları, bürokrasi, medya vb. düzeyinde topyekûn bir seferberlikle kültürel değerlerimizi ihya etme ve gelecek nesillere aktarma çabası içinde olmamız gerekmektedir.

Batı medeniyeti (civilization) modernleşme ve sekülerleşme sonucunda ortaya çıkmıştır. Batı medeniyetinin evrenselliğini kanıtlaması (ya da küreselleşmesi) İslam dünyasının kimliğini kaybettiği süreç olarak belirginleşmiştir. İbn Haldun’un da dediği gibi “Hüküm galibindir”. Galip olmak demek hükmetmek demektir.

“Mağlup” olan İslam dünyası, medeniyeti kendine mal ederek Batı’yı kendi silahı ile vurma arayışına girmiş ama sonuçta kimlik buhranı ile karşı karşıya kalmıştır. **Bu süreçte hikmetle bakma ve hikmetle hükmetme yeteneğini kaybetmiştir.** Tevhide dayalı hikmet anlayışının kaybı, İslam dünyasını varoluş problemi ile yüzleşmek zorunda bırakmıştır. Öncelikle teşhisin sağlıklı yapılması tedaviyi, çözüm çabalarını kolaylaştıracaktır.

Modern dönemde **kapitalistleşme sekülerleşmeyi** beraberinde getirmiştir. Protestanlaşma sonucu ortaya çıkan Batı medeniyeti (civilization) Batı’da dinin yerini almıştır. Bu açıdan bakıldığında **Batı** ontolojik temellerini kaybetmiştir ve derin bir **meşruiyet krizindedir.**

İslam dünyası Batı ile girdiği etkileşim sonucunda güzel ve çirkin (Hüsn ve Kubh, makbul ve makbul olmayan), ya da fezâil (erdemler) ve rezâil (kötülükler) gibi kavramların yerine **çıkar (maslahat) kavramını geçirmiş** ve meseleler karşısında istisnai tahlil ve hal kabiliyetini kaybetmiştir. İslam dünyası hikemî bir dille konuşma yeteneğini geri kazanmalı, ahlaki değerleri buna göre yeniden ifade edebilmelidir.

Temel problem, değerlerin hayata geçirilmesidir. “Biz yenilmiş bir medeniyetin çocuklarıyız” ifadesi toplumsal özgüveni yok etmektedir. Yeni yetişen nesil “Ben üstün bir medeniyetin mensubuyum” diyebilmelidir.

Daha iyi bir gelecek tasavvuruna sahip olan her toplumda olduğu gibi Türk toplumunun da ütopyası/ütopyaları vardır. Türkiye’de toplumunun ütopyası “korku ile ümit arasında” bir noktadır. Bu da toplumun cehennemden korkmadan; cennet umut etmeden gelecek için hasbi bir çaba içinde bulunabilmesi anlamına gelmektedir. Türkiye toplumu uygarlaşmaya çalışmalıdır, ancak “Daha önce ‘barbar’ idik” düşüncesinden sıyrılmak gerekmektedir. Bunun için Türkiye’de sosyolojinin ve felsefi antropolojinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Günümüz İslam dünyasının temel sorunu, eleştirel düşünce üretememektir. Rasyonalizmin temeli eleştirel düşüncedir. Mevcuttan kuşku duymak rasyonalizmin temelini oluşturur. Belirtilmelidir ki, eleştirel düşünce Batı’ya özgü bir meziyet değildir. Gazali’nin “El-Munkiz min’ed-Dalal”indeki görüşleri ile Descartes’in düşünceleri arasındaki paralellik dikkat çekicidir.

Medeniyet farklı kültür havzalarının etkileşimi sonucunda ortaya çıkar ve bu yönüyle dünyada bir bütündür.

Aydınlanmanın iki temel öncülü bulunmaktadır:

1. İnsan bazı şeyleri bilebilir,
2. İnsan bu bilgi ile doğaya ve topluma hâkim olabilir.

Avrupa bu iki öncül üzerinden doğayı dönüştürmüştür. Robinson Crusoe adlı eser bir yönüyle “aydınlanma”nın vizyon belgesidir ve Robinson ile Avrupalı özdeşleşmiştir. Robinson doğaya meydan okuyan kişiliğe sahiptir. Bu esere temel teşkil ettiği düşünülen “Hay bin Yakzân” adlı eser ise insan ve doğayı, oldukça farklı bir şekilde, bir bütünün manalı birer parçası olarak konumlandırmıştır.

Doğayı değiştirebildiğini gören Avrupalı, toplumu da değiştirebileceğini düşünmeye başlamış ve “sosyal mühendislik” tabir edilen **pozitivist** yaklaşım Avrupa’dan başlayarak tüm dünyaya yayılmıştır. Pozitivist uygulamaların itici gücü/aracı hukuk olmuştur.

Türkiye’de **temel problem** Tanzimat’tan Cumhuriyet’e uzanan süreçte **birbirinden farklı tutarsız sosyal ve hukuki uygulamalardır**. Bu süreçte etik/ahlaki kültürde aşınma gerçekleşmiş, medeniyet noktasında sorunlar ortaya çıkmıştır.

Modern dönemde **medeniyet** tartışmaları Avrupa birikimi çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Oysa insanlık tarihi açısından bakıldığında Avrupa, tüm dünyayı etki altına almasına rağmen, kesin bir değerlendirme yapmak için henüz çok gençtir. Getirdiği teknolojik ve bilimsel gelişmelere rağmen, en azından 1. ve 2. Dünya Savaşlarının sonuçları açısından bakıldığında Avrupa deneyiminin insanlığın refahı ve mutluluğu için tartışmasız bir üstünlüğe sahip olduğu ileri sürülemez.

Avrupa deneyiminden çıkarılan dersler bize “rasyonel” olanın “makul” kılınması gerektiğini telkin etmektedir. Çünkü bir noktadan sonra akıl yanmakta ve pek çok felakete sebep olabilmektedir. Dolayısıyla, çıkarını düşünen insan yerine nefisini dizginleyebilen insan önerilmelidir. Hoşgörüyü çiğneyen insan, kuralı çiğniyorsa hoş görülmemelidir.

Üstünlüğün nerede saklı olduğuna yeniden bakılmalıdır. Bugün görünen odur ki üstünlük maddi imkânı elinde tutmadadır. Oysa üstünlüğün takvada olduğunu kadim öğretiler bize ısrarla vurgulamaktadır. Sevgiden ziyade saygıya ihtiyaç vardır. Saygı ile birlikte sevgi de bulunursa bu çok daha güzel neticeler verecektir.

Batı karşısında askerî, siyasi ve ekonomik alanlarda 18. yüzyıldan itibaren alınan ağır yenilgiler, üzerinde yaşadığımız topraklarda medeniyet bağlamında özgüven kaybı yaşanmasına neden olmuştur. Türkiye **ne Batılı, ne Doğulu** bir ülke olabilmektedir; ortada kalmış bir memleket görüntüsü arz etmektedir.

Ortada kalmışlık hâlinin değiştirilmesi için **uzmanlığa** itibar edilmesi gerekir. Kendisine bir görev takdim edilen kişi öncelikle “bu benim haddim mi?” sorusunu sormalıdır. Haddini bilmeyen kişiler az bilgi ile fikrî ve siyasi mücadeleye girişmektedirler ki bu kifayetsiz kimselerin makamları doldurması ile sonuçlanmaktadır.

İkinci olarak **mekân-düşünce** ilişkisinin sağlıklı hâle getirilmesi gerekir. İnsanlar “dünyada yaşanan en iyi yer burasıdır; çünkü ben burada yaşıyorum” diyebilmelidirler.

Üçüncü olarak, “yolcu”nun mu, yoksa biriktiren, taş üstüne taş koyan **medeninin** mi daha iyi olduğuna karar vermek gerekir.

Son olarak, devlet mekanizmasının ve halk nezdinde **devlet imajının** düzeltilmesi gerekir. Devlet iyi çalışmadığında **meşruiyet** ve imaj kaybına uğrar. Devletin aşınması halinde dağınık unsurların uyumundan ve medeniyetten söz edilemez.

Medeniyetin Dönüşümü

Türkiye'nin de önemli bir uzvu olduğu **İslam dünyası bir dönüşüm** yaşamaktadır. Bu dönüşümün özelliklerini anlamak ve yön vermek için iki hususta sağlıklı çalışmalar yapılması gerekmektedir:

1. Teşhis
2. Tedavi

Teşhis için hem Batıyı hem Kadimi iyi bilmek gerekir. Türkiye Cumhuriyeti ulus devlet çağında yaşamaktadır. Post-modern süreç ise ulus devleti sorgulamaktadır.

İslam dünyası tabii kaynaklar bakımından oldukça zengin olmasına rağmen pek çok alanda **Batı karşısında geri durumdadır**. Mevcut durumun sorgulanması gerekmektedir. Kanaat nedir, tekâmül nedir, düşünme/tefekkür nedir? Kur'ân tefekkür demiş, biz tefekkürü mahkûm etmişiz.

Farklı düşünebilmeli, farklı düşünmeyi teşvik etmeli, farklılıklara tahammül edebilmeliyiz. Farklı düşünemediğimiz zaman düşünce zenginliğimiz kaybolur; yalnız ve güçsüz kalırız. Farklı vizyonlar ve çözüm önerileri geliştirebilmeliyiz. 12. ve 13. yüzyıllar arasında Anadolu'da görülen fikrî çoğulculuk hayranlık düzeyindeydi, bu düzeyi yeniden yakalamamız gerekir.

Böyle bir çalıştayın düzenlenmekte oluşu da göstermektedir ki, **coğrafyamız iyi durumda değildir**. Öncelikle zihin konforundan kurtulmalıyız. Tarihî birikim önemlidir ama dönüştürülmesi ve canlandırılması gerekir. Bilim, akademi, sanat, kültür gibi alanlarda üretim açısından en iyi İslam ülkesi Türkiye gibi gözükmese de, gelişmiş ülkeler arasında kendimize yer bulamamaktayız.

Medeniyet inşası / ihyası için tüm alanlarda bütünleşik hamleler ve fasilasız gayret icap eder. Geçmiş değersizleştirmeksizin bilim, sanat, adalet, refah, özgürlük gibi tüm alanlarda gelişme ve ilerleme sağlamalıyız. Avrupa'da gelişmenin temelinde anayasal devlet yatar. Bunun da temelinde toplum sözleşmesi ve eleştirel akıl yatar.

Medeniyet bağlamında yürütülen çalışmalarda **farklı İslam anlayışları** da, herhangi bir ayrımcılığa veya yanlış anlamaya yol açmayacak yahut dinin evrenselliği ilkesine gölge düşürmeyecek şekilde, göz önünde bulundurulmalıdır.

Yetmiş iki millete aynı gözle bakmayı başaramayan, Hz. Peygamber'in ve daha sonra İslam devletlerinin Ehl-i Kitap başta olmak üzere gayrimüslim unsurlarla ilişkilerine dair düzgün bir okuma yapamayan, dolayısıyla sürdürülebilir bir yaklaşım geliştiremeyen İslami yorumlar dikkatle izlenmelidir.

Müslümanların başkalarıyla bir arada yaşama konusunda tarih boyunca fıkıh, akait, hukuk, ahlak, siyaset, tasavvuf gibi alanlardaki birikimlerinin dikkatle incelenmesi, eleştirilmesi; **müspet neticeler verdiği tarihen sabit olan unsurların korunması** ama başta **ekonomi** olmak üzere, Müslümanların diğer toplumlar karşısında zayıf düşmelerine neden olan unsurların yine Kitap ve Sünnet çerçevesinde gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Bu noktada Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Hacı Bayram-ı Veli ve Mevlana gibi bir medeniyet birikimine katkı noktasında yadsınamayacak öneme sahip olan **şahsiyetlerin** orta eğitim aşamasında gençlerimize, kitap ve şahıs isimlerine dair ansiklopedik bilgi ötesinde, "yeterince" öğretilmesi gerekmektedir. Söz konusu önemli kişiliklerin İslam dünyasında da yeterince tanıtılması gerekir. Aksi halde **aşırılıkçı** unsurların İslam dünyası ile birlikte tüm dünyayı istikrarsızlaştırmaları kaçınılmazdır.

Başvuru kişileri olarak bir katılımcı tarafından 3 Ahmet; Ahmet Edip Yüknekî, Ahmet Yesevî ve Ahmet Ziyaeddin Gümüşhanevî önerilmiştir. Bir diğer katılımcı ise Namık Kemal'e yeniden dönüşü önermiştir. Buna göre, Namık Kemal bir baraj gibi kendinden önce ne varsa harmanlayarak bize sunmuş ve geleceğe bakış bağlamında iklimin değişmesini sağlamıştır. Namık Kemal'in ana kavramları özgürlük, vatan, medeniyet ve terakkidir. Bu açıdan bağlamda "Kemal ruhu" nun geri dönmesi gerekmektedir.

Aklın süsü dil, dilin süsü sözdür. Söz ise içi dolu kavramlar ve anlayışlı dinleyiciler ile kemal bulur. Tek dilli olmamız nedeniyle Doğu'yu ve Batı'yı takip etme imkânı bulamamakta; bilgilerimizi, becerilerimizi ve yeteneklerimizi güncelleyememekteyiz. Son dönemlerde gerçekleştirilen açılımlara ve uygulamalara rağmen yabancı dil konusunda son derece yetersiz bir ülke olduğumuz tartışmasızdır.

Başlangıçta Arapça ve Farsça öğrenenler Türkçeyi küçümsemekteyken, daha sonra Avrupa dillerini öğrenenlerde benzer yaklaşım sorunları ortaya çıkmıştır. Sonuçta Türkçeyi bir felsefe dili yapma kaygısı gittikçe azalmaktadır. Türkçeyi sadeleştirme ameliyeleri dilin düşünce üretme kapasitesini baltalamıştır. Dolayısıyla Türkçeye ve Türkçe felsefi ürünler verilmesine özel önem atfedilmesi gerekmektedir. Dil alanındaki tartışmalar uzmanlarınca yapılmalı, uzmanlığa saygı gösterilmelidir.

Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu Atatürk tarafından bir gönüllü kuruluş, dernek olarak tasarlanmıştır. 1982 Anayasası ile birlikte devlet kurumu haline getirildiler. Yeni anayasa ile birlikte bu kurumların asli görevlerine irca edilmeleri gerekir. Bu iki kurum üniversitelerin içinde yer alabilir.

Etîge/ahlaka önem verilmesi gerekmektedir. Ama etik belli bir yaklaşımın kabul ettiği ilkeler olarak değil; insan olmamızın temelini teşkil eden evrensel ilkeler bütünü olarak ele alınmalıdır. Muhyiddin İbn El-Arabî, Mevlana, Yunus vd. belli başlı şahsiyetlerin okunması bu noktada önemlidir. Kant gibi Avrupalı düşünürlerin görüşleri de cihanşümül kalmak adına ehemmiyet arz etmektedir. Bunun uygulamadaki yansıması **adalet** olacaktır. Bir takım ilkelerin bizim zihnimizde sabit durması anlayışı ile etik ilkeler belirlenip topluma arz edilebilir ve kısa sürede sonuç alınabilir.

Kadim dünyanın tek değeri “hüsn”dür. “Değerler inşası” kavramı kapitalizmle birlikte ortaya çıkmıştır. **Değerlerle erdem, ahlak ile etik kavramları birbiriyle karıştırılmaktadır.** Başvuru değeri ortaya koymak gerekirse bu ancak “Sünnet” ve “Hikmet” olabilir. Toplumu bozan kibir, gösteriş, ikiyüzlülük gibi kötü huyların temizlenmesi gerekir. Çünkü “Nefisidir eri yolda koyan, yolda kalır nefse uyan” denilmiştir.

Arzulanan etik ve ahlaki düzenin getirilmesi son kertede ya vahiy ya da devlet vasıtasıyla sağlanacak düzen içerisinde mümkün olabilir. Bu nedenle, istikrarlı ve huzurlu bir toplum için, yaşanan en iyi ülkenin Türkiye olması için, gerekli davranış kalıplarının topluma kazandırılabilmesi için; gazete, televizyon ve internet sayfası, kamu spotu gibi araçlar yoğun bir biçimde kullanılmalı; caydırıcı müeyyideleri olan gerekli yasalar ivedilikle çıkarılmalıdır. Sigara ile ilgili yasanın başarılı sonuçları, bu noktada en çarpıcı başvuru noktasıdır.

Manevi, ahlaki erdemler yeniden inşa edilemez. Değişen yalnızca maddi değerlerdir. Erdemler sadece ihya edilebilir. Bu da tek başına kurumların ya da kişilerin yapabileceği bir şey değildir. Resmî ve sivil kurumların ve bireylerin uyum içerisinde topyekûn gayretleri ile erdemler ihya edilebilir.

Benimsediğimiz davranış kalıpları evrensel olmalıdır. Cihanşümül olmanın, insanlık birikimine katkı sunabilmenin yegâne şartı budur. Bugün ahlaki/etik ilkelerimiz evrensel olarak uygulanmadığı için ciddi sorunlar yaşamaktayız. Bu açıdan Avrupa ile etkileşimin kesilmesi önerilemez. Bu bizi içte kapanık, kısır döngülerle baş edemeyen, köktenci bir atmosfere sokar.

Türkiye toplumunda **adalet duygusunun aşınmış olduğu** yadsınamaz bir gerçektir. Bunun temel nedeni bireylerin ya da genel olarak toplumun adaleti istememesidir. Çünkü adalet gerektiğinde kendi sahip olduğu şeylerden fedakârlık anlamına gelmektedir. Bu durum bireyleri ve toplumu ikiyüzlü hale getirmektedir. Böyle bir toplumda adalet asla gerçekleşmez.

Asıl sorun değerlerin araçsallaştırılmasıdır. Hayatı değerlere göre şekillendirmelidir; değerleri hayata göre değil. Vergi kaçıran işadamaı “biz vatani kurtarıyoruz” ya da bir diğeri “biz cihad ediyoruz” diyorsa, bu noktada etik ya da ahlaktan söz edilemez. Bunun da arkasında yatan temel neden devletin “**meşruiyet açığı**”dır. Toplumun önemli bir kısmı özellikle ideolojik ayrışmalar nedeniyle devleti kendi devleti olarak görmemekte veya siyasi, bürokratik yahut askerî yöneticileri kendi yöneticileri olarak kabullenememekte, sistemi ya da rejimi yadsımaktadır. Bu da devlete karşı sadakatsizlik ve ciddi bir meşruiyet açığı olarak ortaya çıkmaktadır.

Yapılması gereken kendisi, içinde yaşadığı toplum, devlet, ülke ve rejim ile barışık “**güzel insan**” modelini geliştirmektir. Güzel insan kendisi ile birlikte tüm insanlığın menfaatlerini gözetken, işini doğru yapan, ahlaki ilkelerle uyumlu insandır. Bunu sağlayacak **dört temel ilkedden** söz edilebilir:

1. İnandığı gibi yaşamak, değerleri harekete geçirmek; İncanın ve değerlerin yaşam tarzı olmaktan uzak kaldığı günümüzde camide Müslüman, futbol izlerken holigan, seyir halinde trafik canavarı, ticarete vahşi kapitalist bireylerden oluşan huzursuz bir toplum manzarası hâkimdir, bu hâlin düzeltilmesi için topyekûn bir çaba gerekir.

2. Adalet; Adalet her şeyin yerli yerinde olması demektir. Mevlana'nın dediği gibi “Sarık başta çarık ayakta gerek”tir. Tüm semavi dinler ve Aristo'dan Kant'a tüm düşünürler için adalet, toplum hayatının temelidir. Varlığın her alanında olduğu gibi sosyal hayatta da **denge** önemlidir. Hak gaspı daima zulümdür.

3. İnsanı merkeze alma; Son dönemde yaşanan iş kazaları, insan değil verimlilik esaslı iş anlayışının bir sonucudur. Oysa devletin ve toplumun geleceği, insanın o toplumda kendini değerli hissetmesine bağlıdır.

4. İnsanın konumu ile ilgili zihinsel dönüşüm; İnsan malik değil, emanetçidir. Üretim ve tüketim kalıpları bu açıdan yeniden değerlendirilmelidir. Günümüz tüketim anlayışı her şeye sahip olmak temeli üzerine şekillenmiştir. Başkasının neye sahip olduğu, ya da gelecek nesillere nasıl bir dünya bırakılacağı önemsenmemektedir. İlk yapılması gereken, ben merkezlilikten kurtulmaktır.

Mevlana bir tüccarı ziyaret eder. Ne tavsiye edersiniz diye soran tüccara şöyle der: Sabah gün doğmadan dükkânını aç; gün batmadan da kapatma. Ama şunu da bil ki çalışma ile rızık arasında doğrudan bir ilişki ilişki yoktur. Allah'ın rahmeti her şeyi kuşatmıştır.

Siyaset

Türk ordusu Vak'â-i Hayriyye'den sonra şekillendiği için **güvenlik kaygısı** her daim ön planda olmuştur. Ankara bürokrasisinde de bu anlayışın ağırlığı derinden hissedilmektedir. Genel Kurmay ve Dışişleri Bakanlığının karar alma noktasındaki ağırlıkları hep hissedilmiştir. Bu nedenle Türkiye'de siyaset her daim yukarıdan aşağıya tanzim edilegelmiştir. Batı'da ise sivil unsurların, öncelikle burjuvazinin ve daha sonra diğer sivil sınıfların, ağırlıkları ve refah devleti anlayışı ön planda olduğu için aşağıdan yukarı katılım esastır.

Türkiye'de güvenlik endişeleri siyaseti hiçbir zaman rahat bırakmamakta, sivil siyaset sık sık sekteye uğramaktadır. Güçlü güvenlik mekanizması teşkili ve muhafazası gayesi; merkezinde güçlü liderlik yapılarının olduğu siyasi yapılar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle aşağıdan yukarıya değer taşımak kolay olmamaktadır. Bu durum tüm siyasi partiler ve farklı akımlar için geçerlidir.

Türkiye ölçeğindeki Batılı ülkeler bu meseleyi sağda ve solda oluşturulan iki merkez parti vasıtasıyla işleyen, yönetilebilir bir demokrasi aracılığıyla çözmüştür. Rejimleri de; Yürütme'nin Yargı'ya müdahalesini ve Yasama erkinin yürütmenin bir uzantısı işlevine indirgenmesini engelleyecek şekilde düzenlenmiştir. Türkiye'de ise ağır basan güvenlik endişeleri nedeniyle, uzun süren çabalara rağmen, bu düzen yerleştirilememiştir. Bu istikrarsız görünüm iktidar kavgaları ile ideolojik tartışmaları şiddetlendirip ideolojik ayrımları uçurum hâline getirmektedir.

Değerlerin; siyasetin gündemine taşınabilmesi için **demokratik** mekanizmaların açık olması gerekir. Kronik güvenlik endişesi nasıl aşılacak? Batı ile güvensizlik endişesi nasıl çözülecek? Siyaset bu sorunları çözüme kavuşturmak zorundadır. Aksi halde güvenlik endişesi kaynaklı istikrarsızlık kısır döngüsünü çözme imkânı bulunamayacaktır.

Anadolu, medeniyetlerin kavşak noktasıdır. Bu tür coğrafyalarda böylesi meydan okumalarla baş edebilen siyasi yapıların siyasi çekim merkezi haline geldikleri tarihen sabittir.

Osmanlı devletinin son dönemlerinden bu yana biri "merkeziyetçiliği ve üniter devleti savunan", diğeri ise "adem-i merkeziyetçiliği ve liberal değerleri savunan" iki siyasi kamp mevcuttur. Bu iki kamp arasındaki gerilimlerin derinliği, ülkenin enerjisinin heba olmasına neden olmaktadır. Bu iki kampın diyalog içerisinde olması gereklidir.

Ekonomi

Avrupa'daki gelişmelerin eleştirel akıl, toplum sözleşmesi, bilim ve sanattaki gelişmeler sonucu ortaya çıkan "aydınlanma" akımı ile başladığı ileri sürülmektedir. Ama "aydınlanma"nın temelinde yatan maddi, somut amiller ihmal edilmektedir.

Orta Çağ Avrupasında şehrin yapısı, coğrafi keşiflerle birlikte burjuvazinin ve daha sonra orta sınıfların güçlenmesi; ekonomik sınıfların Kiliseye meydan okumasını ve siyasetin dışına itmesini kolaylaştırırken ekonominin siyasete hâkim olmasını ya da sekülerleşmeyi beraberinde getirmiştir.

Osmanlıda ise toprağa dayalı ekonomi ve güçlü merkezi otorite nedeniyle 1908 İktisat Kanunu'na kadar burjuvanın gelişmesine izin verilmemiştir. Günümüzde güçlü devletlerin tamamı; güçlü burjuvası, dev çok uluslu şirketleri, holdingleri ve buna bağlı olarak güçlü orta sınıfı olan ülkelerdir.

Eleştirel akıl, anayasal devlet, toplum sözleşmesi, bireysel hakların ön plana çıkması, liberal ekonomi, modern hukuk, adalet mekanizmasının güçlenmesi, birlikte yaşama kültürü, cumhuriyetçilik, laiklik, sekülerleşme ve demokrasi; Batı'da ekonomik kazanımları koruma adına böyle bir ekonomik yapının hem sonuçları hem güçlendirici unsurları olarak tebarüz etmiştir.

Ekonomik bakımdan güçlü olmayan ülkelerin askerî ve siyasi üstünlüklerini sürdürmeleri ve kendi medeniyetlerine duydukları özgüveni koruyabilmeleri, kimlik bunalımına girmemeleri söz konusu değildir. Kendi medeniyetimizin ilkelerini göz önünde bulundurarak ekonomik gelişme sağlanmadıkça Batı karşısında varlık göstermemiz söz konusu olamaz.

Ekonomik bakımdan güçlü olmak, medeniyet inşasının maddi ve manevi unsurlarının tekâmülü açısından kaçınılmazdır. Bu bağlamda bor ve toryum gibi doğal kaynakların işlenerek ihraç edilmesi gerekmektedir. Uzun vadede ekonomik verilerin düzeltilmesi için eğitimin yeterli olduğu düşünülmemelidir. Kalkınma için eğitim tek başına yeterli değildir. Üretimin ve kârlılığın artırılması, makro ve mikro dengelerin sürdürülmesi, iç-dış koşulların gözetilmesi gerekmektedir.

Paraya dayalı ekonomiden, emtiaya dayalı ekonomiye dönülmelidir. Tarım ve hayvancılık teşvik edilmelidir. Türkiye'deki "dolar milyarder" adedi dünyanın 3. büyük ekonomisi konumundaki Japonya'dan 2,5 kat fazladır. Bu da Türkiye'de bir **paylaşım sorunu** olduğunu göstermektedir.

Eğitim ve Kültür

Güzel insanlar güzel kurumlar oluşturur, güzel kurumlar da güzel insanlar oluştururlar ve sâlih döngü ortaya çıkar. Alim bilgiyle yükselir, ama liyakatsiz ya da kötü amaçlı kimselerin elinde ilim/bilgi aşağılanmış olur.

Kişisel ve toplumsal öz saygı son derece önemlidir. Başarı Batı'da en iyi şekilde ödüllendirilirken, ülkemizdeki başarı ve buluşlar önemsiz kalabilmektedir. Mesleki bakımdan yetkin, ahlaklı, özgür, düşünen, eleştiren, kusurları fark eden, ıslah ve ihya eden, girişimci, mevcudu ve kendini aşan insan yetiştirilmesi hedeflenmelidir. Yeni neslin eleştirel yaklaşım ve girişimleri özgüven içinde hoşgörü ve sevinçle karşılanmalı, kendileri de ödüllendirilmelidir. Çünkü marifet iltifata tabidir.

Batı'da düşünürler, bizde Fatihler ideal insan tipini oluştururlar. Bu noktada bir denge arayışı ile düşünen şahsiyetlerin asıl ideal kişiler olarak bilinmesini sağlamalıyız. Sonuç odaklı (**Makyavelist**) yaklaşıma kaymaksızın, daha iyi bir dünya için daimi gayret göstermeliyiz. Geçmişle hesaplaşan, sağlam bir gelecek vizyonu olan, ilim kadar hikmete de değer veren, ifrattan tefritten kaçınan, her faaliyetini sağlam inanç temeli üzerine bina eden, azimli, sebatkar bir nesil yetiştirmeliyiz.

Ekonomik refah yükseltilirken ahlaki değerlerin de yükselmesi elzemdir. Binlerce yıldır revaçta olan davranışları ortadan kaldırma konusunda aceleci davranmamalı, oluşacak boşluğun nasıl ve ne ile doldurulacağı iyi düşünülmelidir. Değerle kural arasında çok yakın bir ilişki mevcuttur. Değerler karar alma mekanizmalarını etkiler ve stratejik anlardaki kararlarımızı belirler. Kuralların sağlığı değerlerin sağlığına bağlıdır. Rol-model kişiler ve popüler kültürdeki temel imajlar önemlidir. Toplum nezdinde ön planda bulunan ve örnek alınan kişilerin gelecek nesiller üzerindeki sorumlulukları ağırdır. Televizyon dizilerinde ve sinemalarda sunulan imajlara, örneğin nasıl zengin ya da şöhret olunacağına dair verilen fikirlere dikkat edilmelidir.

Sosyal medya sosyalliği ve medeni hasletlerimizi yozlaştırmaktadır. Teknolojik aletler çocukların sabırsız, savurgan ve hoyrat hale gelmelerine; bir dakika beklememek için hayatı feda edebilecek psikolojide insanların yetişmesine neden olmaktadır.

Başvuru değerlerinin benimsetilmesi için öncelikli toplumsal kurum ailedir. Sonra akran çevresi, sonra eğitim ve medya gelmektedir. Bu nedenle aile kurumunun korunması ve geliştirilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Çağımızın getirdiği yeni şartlar muvacehesinde özgün yeni değerler geliştirebilmeliyiz.

Kadın ve erkek arasında hak ve sorumluluk eşitliği sağlanmalıdır. **Askerlik ve Cami kurumları** bir takım davranış kalıplarının benimsetilmesi açısından önemlidir. **Camilerin** çocuklar ve gençler için cazibe merkezi haline getirilmesi, Diyanet personelinin buna uygun olarak eğitilmesi gerekir. Tasavvuf ve dervişlik ile; insanı hikmet, ilim ve amel bakımından temiz ve zarif hale getirmek gerekmektedir. Kurum olarak da **tekkeler** işlevsel hale getirilmelidir.

Sosyal bilimler emeklemekten kurtulmalıdır. Ülkemizde son dönemde **çok disiplinli** çalışmaların artması umut vericidir. Dar kapsamlı özel araştırmalar yaygınlaştırılmalıdır. Toplumsal ahlakın düzeltilmesi için "Tuba Ağacı" metaforu gereği, işe yüksek eğitimden başlamak faydalı olabilir.

İmam Hatip Okulları ile ilgili en önemli kaygı; nicelikte görülen artışa rağmen zaten tartışmalı olan niteliğin iyice düşmesidir. Eğitimde teknolojinin kullanılması kontrollü olarak sağlanmalı, çocukların ve gençlerin kitaptan uzaklaşmalarına mahal verilmemelidir. Eğitim fakülteleri yeniden yapılandırılmalı, yüksek lisans ve doktora programları yeniden düzenlenmelidir. Öğretmenlerin müfredat değişimine uyumları sağlanmalıdır.

Öğrencilere öğretilen bilgiler mutlaka uygulamaya yansıtılmalı, öğrencilerin kuralları bizzat tecrübe etmeleri, artıları eksileri bizzat görmeleri sağlanmalıdır. Beynimizle görmenin yolu **okumaktır**. Oysa ülkemizdeki öğretmenlerin %70'i okumamaktadır.

Okuyan, yol gösteren öğretmenler vasıtasıyla öğrencilerin potansiyelleri ortaya çıkarılmalıdır. Öğretmen yapısı değişmediği için öğrenci merkezli müfredat uygulanamamaktadır. Okumayan, düşünmeyen, ilgisiz öğretmen kadrosuyla bir yere varılamaz.

Gençlerimize yazma eğitimi verilmelidir. Düşünce disiplini ancak yazıyla sağlanabilir. Düşünce üretimini geliştirmek amacıyla gençlere dönük resmî ve sivil düşünce kuruluşları kurulmalı, gençlere düşün-konuş, düşün-tanış-konuş fırsatı sunulmalıdır.

TÜBİTAK dışında atom, büyük patlama, sosyoloji, psikoloji, siyaset vb. alanlarında bilim ve teknoloji enstitüleri kurulmalıdır. Proje üretimi ve üretkenlik teşvik edilmelidir. Çalışıyorsanız başka bir şeye ihtiyacınız yoktur.

Eğer bir ülkenin eleştirel düşünce kapasitesi yoksa hiçbir sektörde ve alanda yeni tabirle "**inovasyon**" gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla hem kurumsal anlamda hem ülke anlamında hem içinde bulunduğumuz bölge ve dünya anlamında, bilimsel temelde kıyasıya eleştiriye ihtiyacımız vardır.

Entelektüel manzaranın ıslahı ve karamsarlığın giderilmesi için inanç, değerler ve davranışlar konusunda bütüncül bir yaklaşım gerekmektedir. Bu üç unsuru bir diğerinden ayrı düşünmek imkânsızdır. Davranışlar, örneğin yeme-içme kültürü inançları, inançlar bilgi üretimini ve düşünceyi etkiler.

Ahilikten alabileceğimiz cömertlik, civanmertlik, diğergâmlık, sabır, sevgi, kardeşlik paylaşım ve üretim gibi çok değerli hazineler bulunmaktadır. “Hak ile sabır dileyen, çalışıp bizi geçen, bizdendir” anlayışı ihya edilmelidir. Cömertlik ve diğerkâmlık teşvik edilmelidir. Medeniyetimizin iki önemli değerinden biri **cömertlik**, diğeri diğerkâmlık, başkasının derdini kendi derdi gibi görmek ve halli için gayret göstermektir.

En önemli problem **Türkçe** ile ilgili eksikliklerdir. Kavramların içinin doğru biçimde doldurulamamış olması ve imaj aşınmasıdır.

Mimari, estetik, şiir, müzik birbirini besleyen unsurlardır. Bunları bütüncül bir yaklaşımla ele alan politikaların geliştirilmesi kaçınılmazdır. Sanat ve Halk Müziği olarak günümüzde dinlediğimiz eserlerin çoğunluğu 40 - 50 yıl önce üretilmiş eserlerdir. Bu iki alanda yeni eserler üretilmesi teşvik edilmelidir.

Diyanet’in özerk olduğu İslam ülkelerinde, radikalleşme ve bölünme gibi ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Din eğitiminde bir tür “Tevhid-i Tedrisat”ın korunması önemlidir.

Usul olmadan vusul olmaz. Meselelerin halli için bir takım usuller ve ilkeler belirlemeliyiz. Model medeniyet İslam medeniyeti; bu medeniyetin tarihî tecrübesine ve felsefi bilgisine sahibiz. Bir toplumun hekimi, hâkimi ve hakîmi aynı dünyalarda olmadığı sürece çözüm sağlanamaz. Bu nedenle eğitimcilere hareket noktası oluşturacak tam teşekküllü bir **eğitim felsefesine** acil ihtiyaç bulunmaktadır. Eğitim, ideolojik değil pedagojik bakış açısıyla tasarlanmalıdır. Sadık vatandaş değil sağlam insan yaklaşımı benimsenmelidir.

İyi kanun iyi sonuç verir, kötü kanun kötü sonuç verir. Türk tır sürücülerinin trafik kurallarına uyma konusunda Avrupa’da birinci olmaları bunun en iyi örneğidir. Eğitimde ahlak ve adalet duygusu müstakil dersler halinde işlenmelidir.

Medeniyetin tesisinde de ifsadında da **kadınlar** göz ardı edilemeyecek bir konuma sahiptir. Aşık Paşazade Anadolu medeniyetini kuran 4 temel unsurdan; “Bacıyân-ı Rûm”, “Âhiyan-Rûm”, “Abdalân-ı Rûm” ve “Gâziyân-ı Rûm” olarak söz etmektedir.

Günümüz dünyasında şartlar kadınların daha aktif roller üstlenmelerini gerektirdiği hâlde günümüzde kadınlar 13. yüzyıl kadınları kadar bile etkin rol sahibi değildir. Genç kızların toplumdaki rollerinin artırılması için önlerinde rol modeller bulunmamaktadır. Kadınların eğitiminde mesafe alınabilmesi için onların toplumsal rollerinin artırılması gerekmektedir.

Tarihî ve kültürel olarak belki yeni bir şeye ihtiyacımız yoktur. Şaşırtıcı bir zenginliğe sahibiz. Ama mevcut birikimi teknolojik gelişmelere ve yeniliklere göre **güncellemek** gerekir. Mevcudun romanlara, görsellere dönüştürülmesi, ışık ve ses gösterilerinin geliştirilmesi, teknik ve teknolojik kalitesi yüksek sinema filmlerine dönüştürülmesi gerekir. **Camilerin** çocuklar ve gençler için cazibe merkezi haline getirilmesi, Diyanet personelinin buna uygun eğitilmesi gerekir.

Terbiye ile kötüler, **tedavi** ile hastalar iyileştirilir. Nankörlüğün çok kötü bir özellik olduğu gençlere öğretilmelidir. Tatlı dil ile güler yüzün, insanın değerini ne kadar artırdığı iyi anlatılmalıdır.

Huzurlu ve refah içerisinde bir toplum için dili ve gönlü ile doğru bir şekilde şükretmeyi beceren, hayata mutlulukla bakan, gani gönüllü, sürekli tatminsizlik duygusu içinde olmayan ama çalışkanlıktan ve üretkenlikten de hiçbir şekilde taviz vermeyen insanların yetiştirilmesi gerekmektedir. Bunun sağlanması için çocuklarda ve gençlerde varlığın başlangıcı kadar sonuna, dış yüzü kadar özüne, hakikate dair kapsamlı ve derinlikli bilgiler edinmeye merak uyandırmak gerekir.

9 Eylül 2014, İstanbul

Raportör

Yrd. Doç. Dr. Muharrem Hilmi Özev, TASAM

TASAM

TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

Merkez Head Office

T +90 212 635 6151 F +90 212 532 5882
A Eski Ali Paşa Cad. No: 20, Fatih, 34091 İstanbul, TR

Ankara Ofisi Office

T +90 312 447 3127 F +90 312 447 3106
A Uğur Mumcu Sk, No.49, Gaziosmanpaşa, 06700 Ankara, TR

bilgi@tasam.org www.tasam.org